Syyttäjälaitos

9.3.2021 Dnro 036/61/21

Eduskunta
Hallintovaliokunta

U 33/2018 vp - UJ 53/2020 vp

Asetusehdotus sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä ja direktiiviehdotus yhdenmukaisista säännöistä koskien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa

Lausuntopyyntönne valtioneuvoston perusmuistiosta

Syyttäjälaitos on osallistunut oikeusministeriön perusmuistion laadintaan. Haluamme kuitenkin painottaa vielä joitakin seikkoja.

Yleisnäkemyksemme on, että neuvoteltavan instrumentin olisi tuotava lisäarvoa nykyisiin nähden. Jos instrumentin käyttäminen ei tuota tyydyttävää lopputulosta, riskinä on, että sitä ei käytetä, vaan sovelletaan aikaisempia oikeusapuinstrumentteja.

Emme näe ongelmana 8 artiklan mukaista määräyksen samanaikaista toimittamista niin palveluntarjoajalle kuin täytäntöönpanoviranomaiselle. Palveluntarjoajalle toimitettavan asiakirjan ei kuitenkaan ole tarpeellista eikä tarkoituksenmukaista sisältää kaikkia niitä tietoja, jotka toimitetaan täytäntöönpanoviranomaiselle. Esittämis- tai säilyttämismääräys annetaan tavallisesti sellaisessa vaiheessa tutkintaa, jossa osan niihin sisältyvistä tiedoista joutuminen muiden kuin viranomaisten tietoon voi vaarantaa tutkinnan onnistumisen. Neuvotteluissa tulisi siten pyrkiä siihen, että käytettävässä todistuksessa olisi esimerkiksi erillinen sivu, joka toimitettaisiin vain täytäntöönpanoviranomaiselle, todistuksen muutoin ollessa identtinen.

On ongelmallista, jos saatuja tietoja ei missään tilanteessa voida käyttää muussa tutkinnassa. Uuteen tutkintaan jo aiemmin saatuja tietoja pyydettäessä nämä saattavat jo olla hävinneet. Oikeusapuinstrumenteissa yleensä on artikla, jossa kielletään tietojen käyttäminen, ellei tietoja antanut valtio anna tähän lupaa. Tämänhetkisessä asetuksen tekstissä (11a art) on ehdoton kielto tietojen käyttämiseen muussa rikosasiassa. Artiklaa tulisi neuvotteluissa pyrkiä parantamaan siten, että täytäntöönpanoviranomainen voisi tiettyjen edellytysten vallitessa antaa luvan yhteen rikosasiaan

hankittujen tietojen käyttämiseen toisessa.

Asetuksen artiklassa 11c käsitellään kieltoa näytön hyödyntämisestä. Hyödyntämiskielto tulisi ratkaista asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa kansallisen lain mukaisesti.

Toisin kuin eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä (EIO), joka koskee todisteiden hankintaa yleisesti, asetuksessa ehdotetaan harkinnanvaraisten kieltäytymisperusteiden lisäksi ehdottomia kieltäytymisperusteita. Pitäisimme luontevampana noudattaa EIO:ssa omaksuttua linjaa.

Euroopan Parlamentin mietinnössä määräajaksi kiireellisissä tilanteissa ehdotetaan kuuttatoista tuntia yleisnäkemyksen kuuden tunnin sijasta. Ehdotettu kuusitoista tuntia voi osoittautua ongelmalliseksi kiireellisissä tilanteissa.

Toistaiseksi jää arvailujen varaan, millainen työmäärän lisäys odottaa asetuksen mukaisia täytäntöönpanoviranomaisia. Neuvotteluissa voisi vielä pohtia esim. säilyttämismääräyksen osalta kevyempää menettelyä, kuten että todistusta ei tulisi toimittaa täytäntöönpanoviranomaiselle automaattisesti vaan vasta, jos palveluntarjoaja artiklassa 10 kerrotuissa tilanteissa havaitsee todistusta rasittavan seikan, joka estäisi sen täytäntöönpanon.

Valtakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Tuuli Eerolainen